

Český statistický úřad

Vývoj ekonomiky České republiky v 1. až 3. čtvrtletí 2012

14. prosince 2012

Shrnutí

- Česká ekonomika zpomalovala postupně svůj mezikvartální pokles v každém čtvrtletí roku 2012 z 0,6 % na 0,4 % až po 0,3 % ve třetím čtvrtletí 2012 podle revidovaných dat čtvrtletních národních účtů. Meziročně pokračoval její pokles. Vývoj byl charakterizován poklesem výdajů na konečnou spotřebu, který byl ve 3. třetím čtvrtletí meziročně méně hluboký než ve 2. čtvrtletí, a také poklesem tvorby hrubého kapitálu o téměř desetinu proti stejnému období roku 2011 způsobeným významnou měrou úbytkem zásob. Výsledek zahraničního obchodu představoval pro HDP jediný růstový impuls, přestože jeho přírůstky během jednotlivých čtvrtletí slábly.
- Snižování HDP¹ v meziročním vyjádření započalo - po dvou letech pokrizového oživení a následného růstu – od 1. čtvrtletí 2012, kdy ekonomika proti stejnému období předchozího roku snížila výkon o 0,5 %. Ve 2. čtvrtletí její pokles pokračoval (-1 %) a ve 3. čtvrtletí byl HDP meziročně nižší o 1,3 %. V ekonomice Evropské unie činila srovnatelná dynamika HDP v jednotlivých čtvrtletích +0,1 %, -0,3 % až po -0,4 % ve 3. čtvrtletí 2012. Mezikvartálně však ekonomika EU27 už ve 3. čtvrtletí rostla po předchozích třech kvartálech mezičtvrtletních poklesů.
- Tvorba hrubého kapitálu vývoj ekonomiky ve 3. čtvrtletí snižovala (-2,4 p.b.), s menší intenzitou působily v tomto směru i výdaje na konečnou spotřebu (-1,2 p.b.), a to výlučně vlivem spotřeby domácností, protože příspěvek výdajů vládního sektoru k HDP byl neutrální. Výsledek zahraničního obchodu působil na HDP pozitivně (+2,3 %).
- Hrubá přidaná hodnota se snížila o 0,5 %, tažena dolů i oslabeným výkonem průmyslu, který její tempo snížil o 0,7 p.b., dlouhodobým útlumem stavebnictví (také -0,7 p.b.) a již druhé čtvrtletí v řadě i zemědělstvím (-0,3 %). Pozitivně přispěl k vývoji hrubé přidané hodnoty pouze sektor služeb.
- Zaměstnanost v pojetí národního účetnictví rostla i při poklesu ekonomiky, což lze zřejmě zčásti přičíst zpravidla opožděné reakci trhu práce. Stouply počty podnikajících, ale i zaměstnanců.
- Tempo růstu průměrné nominální mzdy v ekonomice ve 2. i 3. čtvrtletí meziročně pokleslo, reálná mzda byla po stagnaci ze 4. čtvrtletí 2011 níže v každém čtvrtletí 2012 a její pokles se zvětšoval.
- Růst spotřebitelských cen o 3,3 % ve 3. čtvrtletí meziročně posiloval zejména růstem cen potravin, bydlení a služeb s ním spojených. Růst cen v průmyslu zpomaloval, ve stavebnictví a službách pokračovala deflace a ceny rostlinných produktů u zemědělských výrobců ve 3. čtvrtletí rostly. Směnné relace v zahraničním obchodě se zlepšily, zůstaly však již jedenáct čtvrtletí záporné. Úhrnná cenová hladina v ekonomice stoupla o 0,9 %.
- Měnové podmínky měly expanzivní charakter - zásoba peněz v ekonomice rostla rychleji než nominální HDP a základní úrokové sazby dosáhly nejnižších hodnot v historii.
- Státní finance skončily schodkem ve výši 71,4 mld. korun (-2,5 % HDP), nejnižším od roku 2008.

¹ Pokud není uvedeno jinak, jsou data o HDP a jeho složkách uvažována v reálném vyjádření a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy.

Souhrnná výkonnost ekonomiky

- Revidovaná data ukázala zpomalování poklesu české ekonomiky v mezikvartálním srovnání**

Podle revidované časové řady čtvrtletních národních účtů se pokles české ekonomiky v mezikvartálním srovnání v průběhu roku 2012 zmiřoval. Poprvé od krizového roku 2009 byl ve 3. čtvrtletí 2011 zaznamenán proti předchozímu období pokles, který ve 4. čtvrtletí vystřídala stagnace. V roce 2012 pak se HDP v reálném vyjádření, očištěný o sezónní vlivy a nestejný počet pracovních dní, mezikvartálně snížil v 1. čtvrtletí o 0,6 %, ve 2. čtvrtletí o 0,4 % a ve 3. čtvrtletí pokles dále zpomalil na 0,3 %.
- Meziroční vývoj HDP v České republice a v Evropě – v České republice pokles o 1,3 %, v EU27 o 0,4 % a v eurozóně o 0,6 %**

Po osmi čtvrtletích pokrizového růstu české ekonomiky podle HDP v meziročním vyjádření se v 1. čtvrtletí objevil pokles o 0,5 % a ve 2. čtvrtletí o jedno procento. Ve 3. čtvrtletí se proti stejnému období předchozího roku tempo HDP České republiky snížilo o 1,3 %. V kumulaci tří čtvrtletí vykázal HDP ve srovnání se stejným obdobím roku 2011 pokles o 0,9 %.

Ekonomika Evropské unie začala podle Eurostatu meziročně klesat ve 2. čtvrtletí 2012 (-0,3 %) a pokles pokračoval i ve 3. čtvrtletí (-0,4 %). Ve „starých“ zemích unie (EU15) se HDP v úhrnu snížil ve 3. čtvrtletí meziročně více (-0,5 %). Ještě o desetinu hlubší byl v meziročním srovnání HDP eurozóny (-0,6 %), který táhly níže významné poklesy velkých jihoevropských ekonomik (Španělsko -1,6 %, Francie -2,4 %). Podle dosažitelných dat v době zpracování této analýzy však vykázalo meziroční snížení HDP také Dánsko (-0,6 %), i když méně hluboké než v předchozím čtvrtletí, dále Finsko (-1,1 %) naopak s prohloubením poklesu a také Nizozemí (-1,4 %). Ukazuje se tak, že potíží se přestává pomalu vyhýbat i dosud bezproblémový sever Evropy (zpomalilo Švédsko na +0,7 % z +1,3 % ve 2. čtvrtletí i Norsko na +1,5 % ze silných +4,5 % ve 2. čtvrtletí). Již čtyři čtvrtletí v řadě slabne Slovinsko (-2,9 %), podle dosud dosažitelných dat s největším poklesem v Evropě.

Nejlépe se dařilo Slovensku (+2,5 %). Také německá ekonomika zpomalila meziročně jen mírně na 0,9 % proti +1,0 % z 2. čtvrtletí, což mohlo vytvořit podmínky exportérům zemí vázaných na německý trh relativní udržení dosažených pozic. Neplatilo to však vždy strukturálně, v jednotlivých exportních položkách.
- Proti 2. čtvrtletí HDP EU27 stoupl, v eurozóně klesl**

Mezikvartálně již v ekonomice Evropské unie ve 3. čtvrtletí k poklesu nedošlo. HDP se proti 2. čtvrtletí zvýšil o 0,1 % díky vývoji v Německu a Francii (shodně +0,2 %), Polsku (+0,4 %), Švédsku (+0,5 %), z malých ekonomik rostlo o 0,6 % Slovensko a o 1,3 % Litva.

Relativně silný vliv zemí, v nichž se neplatí eurem (Švédsko, Spojené království, Polsko), a jejich ekonomický růst ve 3. čtvrtletí způsobily přírůstek HDP unie, zatímco ekonomika eurozóny ještě v mezikvartálním poklesu pokračovala (-0,1 %).
- Čistý vývoz působil směrem k růstu HDP České republiky, vliv domácích výdajových složek byl však podstatně silnější a ubral růstu české ekonomiky 3,6 p.b.**

K růstu ekonomiky přispěl ve 3. čtvrtletí výlučně pouze zahraniční obchod, už popáté za sebou. Jeho saldo působil pozitivně na meziroční změnu HDP (+2,3 p.b.), ale příspěvek nebyl dost silný na to, aby dokázal eliminovat negativní vliv tvorby hrubého kapitálu, která ubrala růstu HDP 2,4 p.b. O další 1,2 p.b. snížily růst ekonomiky klesající výdaje na konečnou spotřebu. Za jejich negativním vlivem stojí výlučně nižší výdaje domácností, které ubraly růstu HDP 1,2 p.b. Vliv výdajů vládního sektoru na růst ekonomiky byl neutrální.

Zatímco v předchozích třech čtvrtletích byly negativní příspěvky výdajů na spotřebu výraznější než negativní příspěvky tvorby hrubého kapitálu, ve 3. čtvrtletí 2012 byl jejich vliv podstatně silnější. Vývoj investic ovlivnil negativně růst ekonomiky (-0,6 p.b.) nejsilněji od dozívání krize, tj. od 1. čtvrtletí 2010.
- Pokračující meziroční pokles výdajů na konečnou spotřebu**

Příspěvky v procentních bodech vycházejí z dynamiky jednotlivých složek HDP. Výdaje na konečnou spotřebu klesly v ČR meziročně o 1,7 %. Výdaje vládního sektoru stagnovaly a výdaje domácností, tvořící polovinu celkových výdajů na HDP v České republice, klesly o 2,4 %. Podle Eurostatu z dosud dosažitelných dat jde

domácností: v České republice -2,4 %, v EU -0,7 % a v eurozóně -1,3 %...

v ČR o nejhlubší pokles spotřeby domácností v Evropě po Slovinsku (-3 %).

Ve velkých evropských zemích však dosud k potlačení spotřeby domácností nedošlo (Německo a Francie shodně +0,1 %). V úhrnu za EU27 však výdaje na konečnou spotřebu domácností² ve 3. čtvrtletí klesly o 0,7 %. Ve starých zemích unie (uskupení EU15) o 0,8 %, ale výrazně potlačená spotřeba v periferních zemích unie snížila spotřebu domácností eurozóny jako celku meziročně o 1,3 %. Z porovnání těchto temp s dynamikou ekonomik v jednotlivých uskupeních je tak zřejmé, že rozsah výdajů domácností má významný podíl na HDP.

• ... při meziroční stagnaci výdajů vládního sektoru ČR

Vývoj výdajů vládního sektoru ČR byl ve 3. čtvrtletí odlišný od jejich meziroční dynamiky ve stejném období roku 2011. Ve 3. čtvrtletí 2012 jejich meziroční stagnace nevedla k poklesu celkových výdajů na konečnou spotřebu v České republice. V evropském měřítku vládní výdaje za unii jako celek rostly (+0,3 %), v eurozóně poklesly (-0,1 %). Významný byl růst výdajů vlád velkých evropských zemí (Německo +1 %, Francie +1,6 %, Spojené království dokonce +2,4 %), ale i některých dalších států (Polsko +1,2 %, Rakousko a Švédsko shodně +1,1 %, Dánsko +0,6 %). Výrazné zeštíhlení vládních výdajů praktikuje už sedmé čtvrtletí za sebou Španělsko, přestože v této zemi nebyl deficit vládního sektoru primárním spouštěčem nynějších hospodářských potíží. Po stejné dlouhou dobu, jako trval v ČR pokles vládní spotřeby, tj. sedm čtvrtletí za sebou, klesají tyto výdaje i ve vládním sektoru Slovinska s nejhlubším poklesem ve 3. čtvrtletí 2012 (-3,1 %).

• V ČR pokles stavu zásob výraznější než v Evropě, pokles investic naopak mírnější oproti unii a zejména eurozóně

Tvorba hrubého kapitálu zaznamenala nejhlubší meziroční pokles z jednotlivých složek výdajů na HDP v České republice. Proti stejnému období předchozího roku byla ve 3. čtvrtletí 2012 nižší o 9,4 %, přičemž investice klesly o 2,3 %. Výrazně tak zapůsobila změna stavu zásob, které se v běžných cenách snížily o 10,5 mld. korun. V Evropě poklesla tvorba hrubého kapitálu také výrazně, i když ne o tolik jako v České republice (EU27 -7,2 %, EU15 -7,3 %, eurozóna -7,8 %). Stav slovinské ekonomiky dokresluje skutečnost, že tvorba hrubého kapitálu zde - ve druhé nejbohatší zemi z deseti nových členských států unie vstupní vlny roku 2004 podle HDP na obyvatele v PPS - klesla meziročně o pětinu (-19,6 %), z toho investice o 8,6 %.

Samotné investice poklesly v ČR - při snížení stavebních investic o 5 % a mírném růstu strojních investic - ve výsledku meziročně méně (-2,3 %) než v Evropě (EU27 -3,2 %, EU15 -3,5 %, eurozóna -4,2 %). Pokles investic v Evropě trvá již tři čtvrtletí po sobě (dvojciferný dlouhodobě v Portugalsku, na Kypru a s výkyvy i v Irsku), naopak dvojciferné meziroční přírůstky investic zaznamenává Lotyšsko stabilně od roku 2011. Z čísel je zřejmé, že v Evropě nebyl vliv úbytku zásob na tvorbu hrubého kapitálu tak silný jako v České republice.

• Silnější tempo vývozu a dovozu zboží oproti tempům za EU27

Zahraniční obchod ČR si vede lépe než obchod unie, kde ve 3. čtvrtletí dovoz zboží a služeb již reálně poklesl (-0,3 %) při růstu jejich exportu o 2,7 %. Vývoz zboží a služeb z ČR v reálném vyjádření (+4,7 %) předstihl jeho dovoz (+1,6 %) a potvrdil tak rozdíl v síle domácí a zahraniční poptávky především ve zbožových obchodech (vývoz +5 %, dovoz 0,2 %). Opačný vývoj zaznamenal zahraniční obchod ČR ve sféře služeb (vývoz +3 %, dovoz +10,8 %), což každoroční přebytek bilance služeb meziročně zredukovalo.

• Mezičtvrtletně pokles o 0,3 %

Mezikvartální pohled, zachycující v přelomových fázích ekonomického cyklu lépe vývoj ekonomiky, potvrdil bleskový odhad poklesu HDP ČR o 0,3 %. Jeho rozměr byl ovlivněn snížením výdajů na konečnou spotřebu (-0,2 %) proti 2. čtvrtletí, při poklesu spotřeby domácností o 0,4 % a souběžném růstu výdajů vlády se o 0,2 %. V evropském měřítku naopak spotřeba domácností stoupla o 0,1 % (v Německu a Francii shodně +0,3 %, v Norsku a Finsku +0,8 %, v Nizozemí klesla o 0,6 %), v eurozóně mezikvartálně stagnovala.

Vládní výdaje v EU27 zůstaly stejné jako ve 2. čtvrtletí, v eurozóně poklesly o 0,2 %.

² Vč. neziskových institucí sloužících domácnostem (NISD).

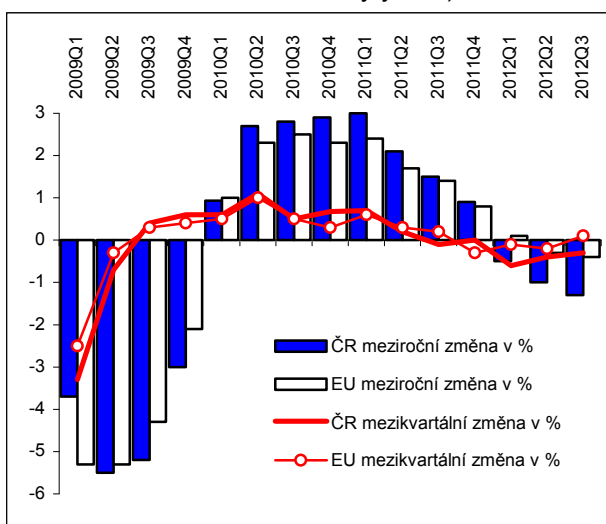
V ČR jejich mezikvartální zvýšení o 0,2 % odpovídalo zhruba přírůstku v Norsku a Dánsku a bylo mírně nižší než ve Finsku nebo Polsku (+0,3 %).

Mezikvartální pokles investic v ČR (-1,9 %) byl hlubší než v EU27 (-0,6 %) i eurozóně (-0,7 %) s implikacemi pro budoucí růst.

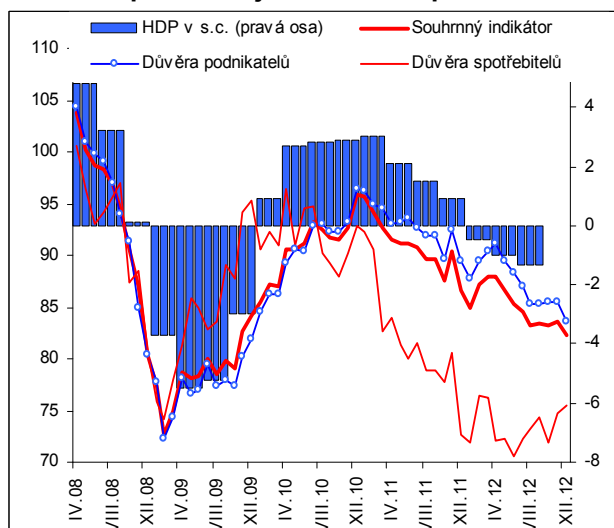
- **Reálný hrubý domácí důchod meziročně klesl, obchodní ztráty vlivem cenového vývoje byly menší**

Obchodní ztráty na zahraničních trzích plynoucí z nepříznivého vývoje směnných relací byly během roku 2012 podstatně mírnější než ve stejném období 2011. Zatímco tehdy byl jejich vlivem reálný hrubý domácí důchod nižší než HDP o 36,3 mld. korun, za první tři čtvrtletí 2012 pouze o 13,8 mld. korun. Snižování těchto ztrát je patrné už od 1. čtvrtletí 2011 (14,1 mld. korun), v samotném 3. čtvrtletí 2012 činila ztráta národní práce na zahraničních trzích z titulu odlišného vývoje dovozních a vývozních cen už pouze 3,3 mld. korun. Reálný hrubý domácí důchod byl však v každém čtvrtletí meziročně nižší, ve 3. čtvrtletí o 2 %. Kromě cenových relací mělo vliv na snížení ztrát i slábnoucí tempo zahraničního obchodu.

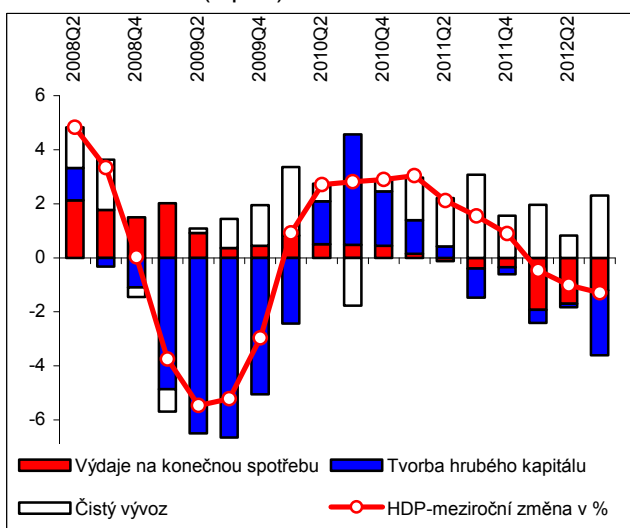
Graf č. 1 Hrubý domácí produkt (stálé ceny, sezónně očištěno, y/y v %)

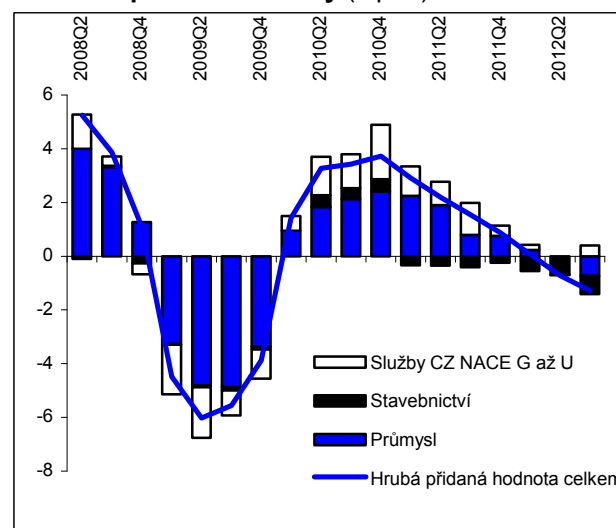
Graf č. 2 HDP (v b.c., y/y v %) a indikátory důvěry podle konjunkturálních průzkumů ČSÚ

Graf č. 3 Příspěvky výdajových složek k růstu HDP (v p.b.)

Graf č. 4 Příspěvky odvětví k růstu hrubé přidané hodnoty (v p.b.)

Pramen: ČSÚ

Výkonnost odvětví

- ***Snižování meziroční dynamiky hrubé přidané hodnoty pokračovalo téměř ve všech odvětvích***

Výkonnost všech odvětví ekonomiky České republiky měřená hrubou přidanou hodnotou za tři letošní čtvrtletí meziročně dle předběžných údajů reálně poklesla o 0,6 %. Došlo k tomu poprvé od konce roku 2009, přičemž mírný pokles tempa trvá při celkové stagnaci zaměstnanosti v ekonomice již téměř dva roky. Zatímco ještě v 1. čtvrtletí přidaná hodnota stagnovala, v průběhu roku oslabovala až na -1,3 % ve 3. čtvrtletí. Zpomalení její meziroční dynamiky v průběhu roku 2012 bylo viditelné ve většině klíčových odvětví – v průmyslu (především těžební a také energetice), stavebnictví a také zemědělství, kde hlubší propad souvisel s horší úrodou.

- ***Pokles hrubé přidané hodnoty ve zpracovatelském průmyslu, zemědělství i stavebnictví, lepší výkony u nemovitostí a vyspělých služeb***

Zpracovatelský průmysl, který byl díky své váze (25 %) i vysoké meziroční dynamice v předchozích čtvrtletích tradičním zdrojem růstu přidané hodnoty celé ekonomiky, ztrácel na dynamice. Náznaky zpomalení růstu u něj se projevily již v první polovině roku 2011 a od 2. letošního čtvrtletí generuje meziročně nižší přidanou hodnotu (-2 %). Na rozdíl od krizového roku 2009 zde nebyl pokles přidané hodnoty spojen s významnou redukcí zaměstnanosti, ale projevil se jen nižší odpracovanou dobou (-4 %). Stavebnictví letos prohloubilo meziroční propad z přidané hodnoty téměř o desetinu, což bylo nejvíce od roku 2001, a zároveň potvrdilo tak dlouhodobější tendence, kdy přidaná hodnota v tomto odvětví reálně klesá již sedm čtvrtletí po sobě a proti úrovni z počátku roku 2008 je nižší o osminu. Za letošní tři čtvrtletí se zde snížila i zaměstnanost (-2,5 %) i odpracovaná doba (-4 %), zaměstnanecká místa se přitom redukovala intenzivně než ostatní formy zaměstnávání, která umožňují flexibilnější reakci zejména v obdobích hlubších změn v odvětví. Dařilo se naopak některým službám – především činnostem v oblasti nemovitostí (7 %) a též profesním, vědeckým, technickým a administrativním činnostem (3,5 %). Jejich přidaná hodnota byla vyšší i ve srovnání s koncem konjunkturálního období. To platí i pro peněžnictví a pojišťovnictví, v jehož letošním vývoji kontrastoval růst zaměstnanosti (+5 %) s meziročním poklesem přidané hodnoty (-8 %).

- ***Pokles průmyslové produkce ve třech čtvrtinách zpracovatelských odvětví***

Dynamika růstu průmyslu měřená pomocí indexu produkce meziročně slábne již od počátku roku 2011. Tuto tendenci potvrdil i dosavadní průběh letošního roku, ve 2. čtvrtletí se již průmysl dostal pod loňskou úroveň (-1,5 %) a 3. čtvrtletí pak z této trajektorie nevybočil (-2,3 %). Zhoršující se tendence byla patrná i po očištění od kalendářních variací. Zatímco v prvních třech čtvrtletích loňského roku rostly plné dvě třetiny zpracovatelských odvětví, o rok později si růst produkce udržela jen čtvrtina ze všech 24 hodnocených odvětví - šlo o automobilový průmysl s provázanými obory výroby elektrických zařízení, strojů a také o výrobu koksu a ropných produktů a na ně navázaného chemického průmyslu. Vyšší produkci generovala také energetika (3 %), které společně s chemickým a ropným průmyslem (4 %) jako jedinými zpracovatelskými obory zaznamenala přechodem z loňských poklesů produkce lepší výsledky. Naopak negativní tendence se výrazně projevily u dosud klíčového exportního odvětví – výroby motorových vozidel. Postupné oslabování dříve vysokých růstových temp zde vyústilo ve 3. čtvrtletí ve více než 3% meziroční pokles (o rok dříve toto odvětví zaznamenávalo ještě 20% růst). Podobné tendence se objevily u výroby plastů, gumárenství, hutnictví či výroby kovových konstrukcí, reálný pokles produkce však u nich v průběhu letošního nastal dříve. Již na počátku loňského roku postihlo oslabení poptávky výrobu počítačů, elektronických a optických přístrojů, pokles produkce se prohluboval i v průběhu roku 2012 (za tři čtvrtletí byla meziročně o dalších 14 % nižší). Naopak výroba elektrických zařízení si jako jediné odvětví letos udržela solidní růst (+6,4 %), který v rámci roku dosud navíc nepolevoval.

- ***Stabilní růst v energetice, chemickém průmyslu a výrobě elektrických zařízení***

Velká váha automobilového průmyslu a s ní související odvětví (např. výroba plastů, gumárenský průmysl) na celkové průmyslové produkci se odrazila v postupném oslabování meziročních temp produkce určené pro investice (v 1. čtvrtletí +8 %, ve 3. čtvrtletí -2 %). Produkce pro krátkodobou i dlouhodobou spotřebu mírně oslabily (za tři čtvrtletí o 3 %, resp. 1,5 %), v případě dlouhodobé spotřeby však docházelo podobně jako u investiční k postupnému zhoršování v průběhu roku. Proti 3. čtvrtletí 2008 byla produkce pro dlouhodobou spotřebu o třetinu nižší (především nábytkářství a jiné vybavení pro domácnosti), produkce pro investice si naopak reálně hlavně díky výrobě

dopravních prostředků téměř o desetinu polepšila. Produkce celého zpracovatelského průmyslu podobně jako energetiky se ve 3. čtvrtletí nacházela reálně 3 % pod úrovní dosaženou před 4 lety.

- **Růst tržeb z přímého vývozu u průmyslových podniků se ve 3. čtvrtletí téměř zastavil**

Tempo vývoje tržeb průmyslových firem úzce souvisí s vývojem produkce. Mírný předstih růstu tržeb před dynamikou produkce trvá již přes dva roky, a tak si i ve 3. čtvrtletí tržby udržely meziroční růst (+0,9 %). Tržby z přímého vývozu si dlouhodobě vedly lépe (za tři čtvrtletí +4 %) než tržby domácí (+1 %). Prudké zpomalení růstu produkce v tradičně exportně orientovaných oborech v posledních měsících však srazilo ve 3. čtvrtletí tržby z přímého vývozu na úroveň domácích (+1 %). Domácí tržby zahrnují i nepřímý vývoz prostřednictvím neprůmyslových podniků. Nepatrný meziroční růst si v průběhu letošního roku udržela i hodnota nových zakázek v celém průmyslu (za tři čtvrtletí +3,7 %, ve 3. čtvrtletí +2,4 %), byť i zde se projevilo mírné zpomalení v průběhu roku 2012. Pokles hodnoty zakázek se objevil již ve 3. čtvrtletí roku 2011 a signalizoval tak pokles tržeb i produkce zaznamenaný v následujících čtvrtletích. Disproporce mezi dynamikou v tuzemsku (ve 3. čtvrtletí -2,4 %) a v zahraničí (+4,9 %) byla u zakázek větší než v případě tržeb. Hodnota nových zakázek ve 3. čtvrtletí meziročně významně rostla jen u výroby elektrických zařízení (+12 %) a chemického průmyslu (16 %). Skromnější růst si udržuje díky domácí poptávce také textilní průmysl, ze zahraničí profituje automobilový a farmaceutický průmysl.

- **Chemický průmysl a výroba elektrických zařízení udržují dvojciferný růst nových zakázek**

- **Pokračoval dlouhodobý útlum stavební produkce**

Dosavadní vývoj v roce 2012 nepřinesl obrat v dlouhodobě nepříznivém vývoji stavební produkce, který trvá nepřetržitě již bezmála tři roky (vyjma 1. čtvrtletí 2011, kdy byl mírný růst produkce výsledkem velmi nízké srovnávací základny předchozího roku). Ve 3. čtvrtletí byla stavební produkce meziročně o 5,7 % nižší, v úhrnu od počátku roku téměř o 7 %. Ještě více bylo postiženo objemově slabší inženýrské stavitelství (za tři čtvrtletí -14,2 %), jehož útlum byl proti pozemnímu stavitelství (-2,6 %) hlubší nepřetržitě od poloviny roku 2010. Poslední významnější meziroční růst zaznamenalo stavebnictví (při souběžném růstu pozemního i inženýrského stavitelství) ve 3. čtvrtletí 2008. Proti období konjunktury (3. čtvrtletí 2008) byla produkce o čtyři roky později o šestinu nižší, bez větších rozdílů mezi pozemním a inženýrským stavitelstvím.

- **Útlum inženýrského stavitelství a nízký pokles hodnoty veřejných zakázek a trend k menším zakázkám**

Hodnoty nově uzavřených stavebních zakázek v tuzemsku za tři letošní čtvrtletí (106 mld. korun) byly nejnižší za poslední dekádu. Hodnota zakázek byla v letos meziročně nižší o čtvrtinu (u inženýrského stavitelství o více třetinu) a proti konjunkturálnímu období shodně u pozemních i inženýrských staveb o dvě pětiny. Průměrná hodnota nově uzavřené zakázky činila za tři letošní čtvrtletí 3,4 mil. korun, za dva roky klesla o více než třetinu. Trend k menším zakázkám v době recese odvětví potvrzuje i pokles průměrné hodnoty na jedno vydané stavební povolení, především u nové výstavby a nebytových budov (vliv měla i novela zákona o veřejných zakázkách). Celkový počet zakázek, reprezentující zásobu dosud neprovedených stavebních prací v celkové hodnotě 144 mld. korun, poklesl ve 3. čtvrtletí 2012 meziročně o sedminu. Za útlumem poptávky stojí především inženýrské stavby, silný pokles hodnoty veřejných zakázek (proti konjunkturálnímu období o 45 %). Nedostatek velkých zakázek si od počátku roku 2009 vybírá svou daň v podobě redukce evidenčního počtu zaměstnanců (v podnicích nad 50 zaměstnanců), meziročně byly nižší o 4 %, za čtyři roky dokonce o 14 %, zachovávána jsou naopak spíše místa nezaměstnaneckého charakteru. Pokračoval i nízký počet zahájených bytů (za tři letošní čtvrtletí 18,3 tis.), který reaguje na sníženou poptávku související s přesyceností trhu vyšším počtem bytů dokončených v době konjunktury (ročně kolem 40 tis.). Méně bytů bylo meziročně zahájeno ve všech druzích staveb, vyjma nebytových budov a domů pro seniory. Počet dokončených bytů se za tři letošní čtvrtletí meziročně zvýšil o desetinu, přesto byl nejnižší od roku 2006. K růstu přispěly byty v bytových domech (o pětinu více), v rodinných domech se počet dokončených bytů zvýšil jen o 4 %.

- **Přetrvává nízká intenzita zahájené bytové výstavby**

- **Slábnoucí poptávka vedla k nejhlubšímu poklesu maloobchodních tržeb**

Vlivem dlouhodobě slábnoucí spotřebitelské poptávky se maloobchodní tržby (vč. motoristického segmentu) meziročně snížily za tři čtvrtletí o 0,8 %, hlubší pokles byl za poslední dekádu jen v průběhu roku 2009. V rámci letošního roku tržby nejvíce propadly ve 2. čtvrtletí (-2,4 %), následující čtvrtletí přineslo mělký pokles, částečně vlivem kalendářních variací. Ve shodě s indikátory spotřebitelské důvěry v ČR klesají stabilním tempem bez ohledu na typ prodejny tržby za prodej potravin (již šest čtvrtletí po sobě,

od roku 2009

naposledy o 2,8 %). Výkony celého odvětví příliš nevytěžil ani dva roky trvající mírný růst tržeb za nepotravinářské zboží (za tři letošní čtvrtletí +1,4 %, v posledním +0,8 %). Ze specializovaných prodejen si i díky výprodejům vysoký růst tržeb udržely jen internetové a zásilkové prodejci (za tři letošní čtvrtletí +7,3 %), byť v předchozích dvou letech se jim dařilo lépe. Slevové strategie naopak přestávaly působit u počítačových a komunikačních zařízení, jejichž meziroční růst tržeb v průběhu letošních čtvrtletí slábl z 15 % na necelá 2 % a dosáhl až dvouletého minima. Na dvouletém maximum byl naopak prodej obuvi a koženého zboží (+6 %, ve 3. čtvrtletí +8,8 %), dařilo se i výrobkům pro kulturu i rekreaci a farmaceutickému a zdravotnickému zboží.

• **Prodej pohonných hmot od poloviny roku zastavil po třech letech pokles**

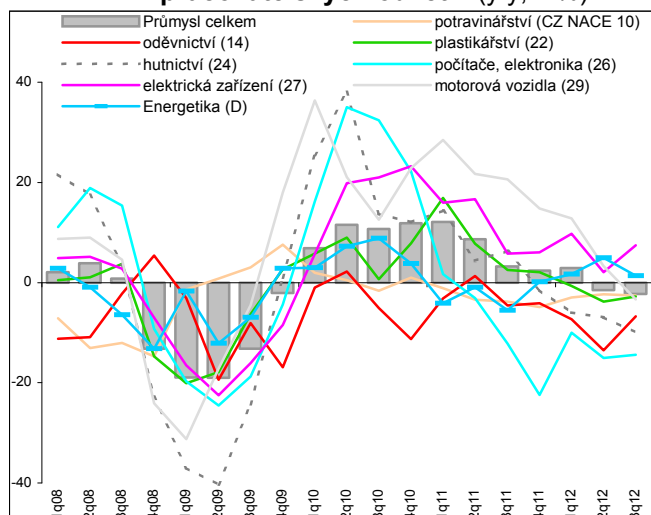
Dlouhodobě strádají stánkový prodej i maloobchod s potravinami, nápoji a tabákovými výrobky ve specializovaných prodejnách, jejichž reálné tržby od počátku hospodářské recese v ČR propadly o pětinu. Vlivem příznivějšího vývoje v prázdninovém období (+1,5 %) i stagnací v následujících měsících se zastavil bezmála čtyři roky trvající meziroční pokles tržeb u čerpacích stanic. Dělo se tak za situace dlouhodobě klesajících tržeb za opravy a údržbu motorových vozidel (-4,1 %) a zastavení dva roky trvajícího růstu u prodejů vozidel (v 1. čtvrtletí +2 %, za 2.a 3. čtvrtletí -3 %).

• **Stagnující tržby ve službách zastírají diferencovaný vývoj dílčích oborů**

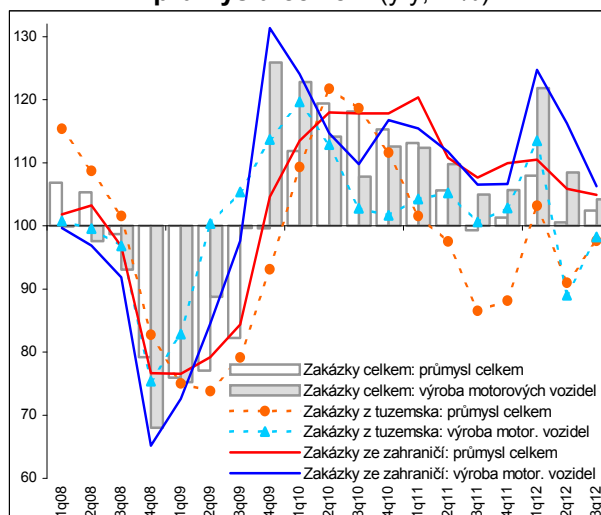
Tržby ve službách za tři čtvrtletí roku 2012 meziročně stagnovaly a potvrdily tak tendenci předchozích tří let. Zostřená situace na trhu práce pomáhá pracovním agenturám a ostatním činnostem souvisejícím se zaměstnáním, které si vysoký růst z předchozích dvou let udržely i letos (+15 %). Odbytové potíže výrobců posilují růst tržeb (+6 %) ve skladování, naopak s problémy se potýká většina oborů v dopravě – především letecké (-6 %) a též poštovní a kurýrní služby (-4 %). Dlouhodobě se daří činnostem v oblasti informačních technologií i tvorbě programů a vysílání, které jako jedny z mála oborů generují tržby (od desetinu) nad úrovní roku 2008. Oživující zahraniční cestovní ruch pomohl i vlivem slev zvýšit reálné tržby za ubytování (+5 %) po soustavných růstech už devět čtvrtletí v řadě, z čehož profitují i cestovní kanceláře (+3 %). Ovšem ve stravování a pohostinství se tržby snížily (-6 %), jsou v nepřetržitých poklesech již od počátku roku 2008. Napříč téměř všemi obory se dlouhodobě snižují tržby u profesních, vědeckých a technických činnostech, proti konci konjunkturálního období propadly téměř o třetinu. Podobně na tom byly tržby činností v oblasti nemovitostí (vázané i na výkony stavebnictví) a v telekomunikacích, v obou případech za čtyři roky reálně oslabily okolo 15 %.

• **Výši reálných tržeb dosaženou před čtyřmi lety převýšilo jen 6 z 26 odvětví služeb**

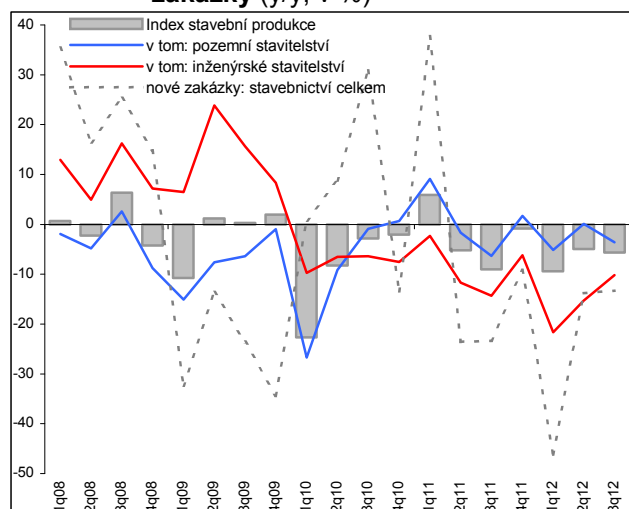
Graf č. 5 **Produkce v průmyslu a vybraných zpracovatelských odvětvích (y/y, v %)**

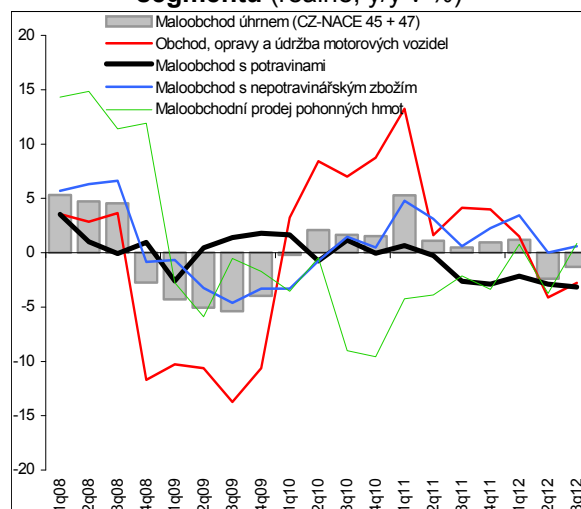
Graf č. 6 **Nové zakázky ve výrobě aut a v průmyslu celkem (y/y, v %)**

Graf č. 7 Stavební produkce a nové stavební zakázky (y/y, v %)

Graf č. 8 Tržby v maloobchodě vč. motorist. segmentu (reálně, y/y v %)

Pramen: ČSÚ

Vnější ekonomické vztahy

- **Značné meziroční zlepšení vnějších vztahů v absolutním vyjádření i v relaci deficitu běžného účtu k HDP**

Běžný účet platební bilance skončil za tři čtvrtletí deficitem ve výši 47,9 mld. korun a proti stejnému období 2011 (91,7 mld. korun) byl jen zhruba poloviční. Toto zlepšení vnější nerovnováhy české ekonomiky ovlivnila jednak silnější výkonová bilance (162 mld. korun proti 124,1 mld. korun ve stejném období 2011), jednak zlepšený deficit bilance výnosů (o 19,9 mld. korun na 202 mld. korun). Výrazně lepší obchodní bilanci způsobilo nižší meziroční tempo dovozů než vývozu způsobené recesí. Ve stejném období 2011 rostl zahraniční obchod rychleji a tempo vývozu bylo nad tempem dovozů jen mírně. Deficit běžného účtu představoval koncem září pouze 1,7 % nominálního HDP, za stejné období 2011 však 3,2 %.

- **Příznivější obchodní bilance a bilance výnosů, oslabený výsledek v obchodu se službami**

Podobně jako podle pololetních dat, i za období tří čtvrtletí 2012 dokázala silná obchodní bilance a příznivější bilance výnosů snadno eliminovat zhoršení v bilanci služeb a výsledku běžných převodů. Zatímco obchod se zbožím se ve výsledku zlepšil, přebytek obchodu se službami se významně zredukoval (o 12,8 mld. korun) vlivem skutečnosti, že příjmy z exportu služeb se zvýšily podstatně méně (+20,6 mld. korun) než výdaje na jejich dovoz (+33,4 mld. korun). Bilance služeb ve výši 40,5 mld. korun tak byla proti obchodní bilanci jen asi třetinová, zatímco za stejné období 2011 (53,3 mld. korun) třičtvrtinová.

Bilance výnosů ovlivňovaná vyplácenými dividendami a mzdami pracovníků byla meziročně rovněž výrazně lepší, když deficit dosáhl 202 mld. korun proti 221 mld. korun ve stejném období 2011.

- **Výsledek běžných převodů ovlivněn nižšími platbami z fondů EU**

Meziročně horší byl naopak výsledek běžných převodů, v nichž tvoří nejvýznamnější položku vzájemné peněžní vztahy s Evropskou unií. Příjmy ČR byly vlivem nižšího čerpání z evropských fondů o 7,6 miliardy nižší než před rokem, naopak objem peněz směřujících ven z ČR byl o 6,4 mld. korun vyšší. To mělo za následek, že se přebytek běžných převodů stejného období předchozího roku ve výši 6,1 mld. korun změnil v deficit ve výši 7,9 mld. korun.

- **Přebytek na finančním účtu se zmenšil především vlivem krátkodobých zahraničních operací obchodních**

Na finančním účtu pokračoval trend z prvního pololetí. Jeho přebytek se za první tři čtvrtletí sice meziročně zmenšil o 7,4 mld. korun na 60,5 mld. korun, stačil však pokrýt deficit vzniklý na běžném účtu (-47,9 mld. korun).

Na meziročně menší přebytek na finančním účtu působilo navzájem několik vlivů – za prvé téměř trojnásobně vyšší čistý příliv přímých investic (zesílily přímé investice oběma směry, přímé investice do ČR stouply z 55 mld. na 145 mld. korun), za druhé

bank

výrazným zájmem zahraničních portfoliových investorů o dluhové cenné papíry v ČR (nikoli však o akcie, protože z tuzemského kapitálového trhu se tyto investoři spíše stahovali). Největší vliv na ztenčení přebytku finančního účtu však měla položka ostatních investic s málokdy vídanou meziroční změnou o 171 mld. korun - kladné saldo z konce září 2011 značí přívětivý peněz do země (31,4 mld. korun) se změnilo za tři čtvrtletí 2012 v deficit ve výši 139 mld. korun značí čistý odliv peněz ze země. Dvěma třetinami se na tomto odlivu podílely peněžní operace obchodních bank. Pokračoval tak trend zaznamenaný již v pololetí 2012.

- **Další zpomalení dynamiky dovozu a vývozu zboží**

Vývoz zboží v národním pojetí stoupl za tři čtvrtletí meziročně o 8,9 %, dovoz o 5,9 %. V průběhu roku však docházelo k postupné ztrátě tempa zejména dovozu, konzistentně se slábnutím domácí poptávky – jestliže 1. čtvrtletí 2012 stoupl dovoz meziročně o 8,6 % a v dalším kvartále o 6,4 %, ve 3. čtvrtletí již tempo kleslo na 3,1 % (v samotném září již dovoz dokonce klesl o 1,9 %). Na straně vývozu si udrželi exportéři ve 3. čtvrtletí relativně slušnou dynamiku obchodů (meziročně +7,7 % proti +6,6 % ve 2. čtvrtletí) díky velmi příznivému výsledku za měsíc červenec (+12,7 %), přičemž i zde došlo ve zbytku čtvrtletí výrazně ke ztrátě tempa (srpen +9,2 %, září +1,3 %) v důsledku oslabené absorpční kapacity evropského trhu jako celku.

- **Hodnotově nejsilnější exportní produkty zaznamenávaly v průběhu roku ztrátu tempa - vývoz automobilů z +17,4 % v 1. čtvrtletí až na +3,4 % ve 3. čtvrtletí meziročně**

Z hodnotově nejvýznamnějších exportních produktů podle výrokové klasifikace, které tvoří v úhrnu téměř polovinu celkové hodnoty exportu v národním pojetí (46,8 %), se za tři čtvrtletí zvýšil meziročně nadprůměrným tempem export potravin (+26 %) a vývoz motorových vozidel (+10,3 %). Export dalších produktů této hodnotově silné skupiny (graf 10) už průměrné dynamiky za celý export z ČR nedosáhl – v cyklickém odvětví hutnictví rostl vývoz základních kovů o 7,1 %, kovodělných výrobků a konstrukcí o 8,1 %. Vývoz počítačů a elektroniky stoupl jen o 2,5 %. V samotném 3. čtvrtletí se zvýšil export těchto produktů vesměs méně ve srovnání s tempem za celá tři čtvrtletí (výjimkou byl vývoz potravin, kde zapůsobil především silný vývoz obilí v první polovině roku).

Motorových vozidel jako největší exportní položky vyvezla ČR v průběhu tří čtvrtletí 2012 za 423,1 mld. korun proti 383,6 mld. korun ve stejném období 2011. Dynamika jejich exportu klesala meziročně v jednotlivých čtvrtletích roku z +17,4 % na +9,5 % až po +3,4 % ve 3. čtvrtletí 2012. Rizikem je oslabující evropská poptávka po automobilech.

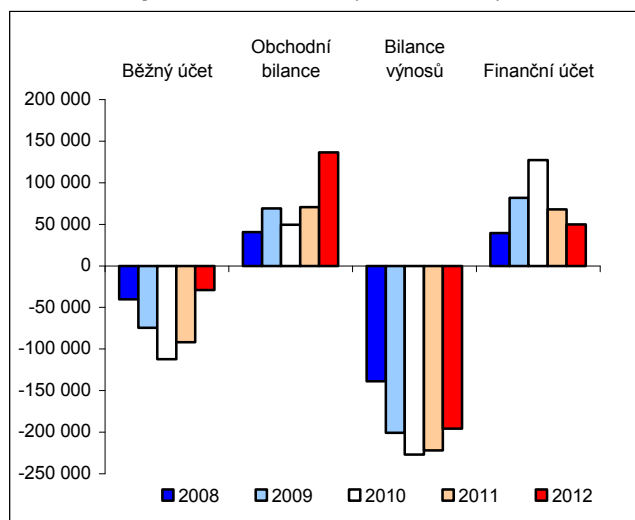
- **Větší diverzifikace trhů**

Částečná kompenzace exportem na východní trhy je patrná z docilovaných temp. Za tři čtvrtletí stoupl meziročně podle statistiky obchodu v národním pojetí vývoz do Ruska o 41,2 % (nepatrně více než do Společenství nezávislých států jako celku s +40,2 %), do Číny pak o 16 %, tj. méně než export do statisticky sledované skupiny zemí (Čína, Severní Korea, Kuba, Laos, Mongolsko, Vietnam) jako celku (+19,8 %). Naopak vývozy na vyspělé trhy vykázaly růst o 7 % (do EU o 5,8 %, do eurozóny o 5,2 %). Nadprůměrným tempem stoupl vývoz na Slovensko (+9,7 %), pod průměr klesl export na německý trh (+6,6 %).

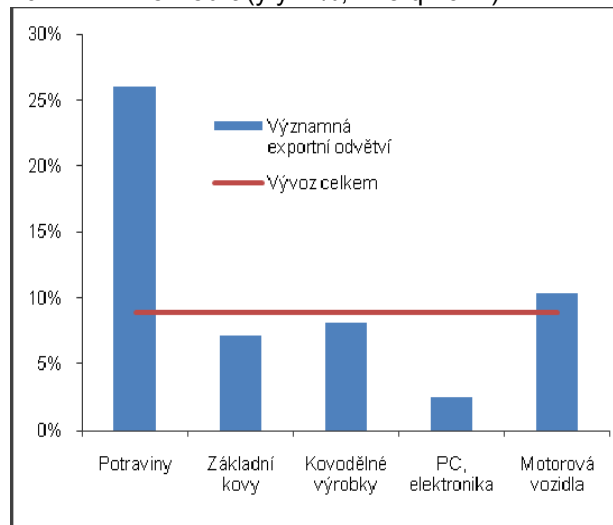
- **Oslabování české koruny proti hlavním měnám pokračovalo**

Česká koruna proti hlavním měnám ve 3. čtvrtletí meziročně oslabila, výrazně pak proti americkému dolaru (-16,2 %) na průměrných 20,067 CZK/USD z 17,273 CZK/USD za stejné období 2011. Tato kurzová depreciace jde však nejméně z poloviny na vrub pohybu kurzu eurodolaru (v průměru za 3. čtvrtletí 2012 americký dolar proti euru výrazně posílil o téměř 8 % vlivem zlepšených fundamentů americké ekonomiky ve srovnání s vývojem v eurozóně). Proti euru ztratila česká měna na hodnotě meziročně 2,8 % (průměrných 25,065 CZK/EUR ve srovnání s 24,388 CZK/EUR ve 3. čtvrtletí 2011). Finanční trhy zřejmě zareagovaly na zhoršování vývoje české ekonomiky - zejména podle vývoje dat z nabídkové strany - již v raném stadiu. Nejprudší ztráty zaznamenala koruna proti euru již ve 4. čtvrtletí 2011, kdy směnný kurz v krátkém čase oslabil o více než dvě koruny (z 24,058 z konce srpna na 26,065 z 24. listopadu).

Graf č. 9 Dlouhodobý vývoj vybraných položek platební bilance (v mil. korun)

Graf č. 10 Tempo exportu největších vývozních komodit (y/y v %, 1.-3.q 2012)

Pramen: ČNB

Ceny

- Někde ceny rostly, někde klesaly**

Růst cen průmyslových výrobců velmi mírně zpomalil. Vlivem růstu cen rostlinné produkce začaly stoupat ceny zemědělské výroby. Deflace pokračuje u cen stavebních prací a tržních služeb. Růst spotřebitelských cen opět mírně zpomalil. Cenový vývoj je ovlivňován cykly v jednotlivých odvětvích.

- Ceny zemědělských výrobců poprvé v tomto roce rostly**

Ceny zemědělských výrobců se po dvou čtvrtletích, kdy v meziročním srovnání klesaly, zvýšily ve 3. čtvrtletí o 5,6 %. To bylo způsobeno nárůstem cen rostlinné produkce, které rovněž po dvou čtvrtletích poklesů zaznamenaly růst, a to o 9,4 %. Ceny živočišných výrobků meziročně rostly již desáté čtvrtletí za sebou, tentokrát o 0,8 % (ve 2. čtvrtletí byly vyšší o 5,8 %). Ceny rostlinných výrobků byly ovlivněny zvláště vyšší cenou obilovin o 10,2 %, olejnin o 12,2 % a zeleniny o 17,8 %. Z významnějších zemědělských produktů naopak klesly ceny brambor o 11,4 %. Mírný nárůst cen živočišných produktů v meziročním srovnání stále ovlivňovala cena vajec, která byla vyšší o 45,0 %. Vyšší byla i cena prasat o 14,1 % a skotu o 12,4 %. Ceny mléka meziročně klesly o 12,0 %.

- Pokračovalo zpomalení růstu cen průmyslových výrobců**

Růst cen průmyslových výrobců dále zpomalil. Ve 3. čtvrtletí se ceny průmyslových výrobců meziročně zvýšily o 1,7 % (ve 2. čtvrtletí o 1,8 %). Výrazně rychleji než průměr rostly ceny koksu a rafinovaných ropných produktů (+11,0 %, ve 2. čtvrtletí o 8,1 %). Nadprůměrné byly růsty cen i v zásobování vodou a službách souvisejících s odpadními vodami (+8,0 % oproti 8,1 % ve 2. čtvrtletí), chemických látkách a výrobcích (+6,4 %, ve 2. čtvrtletí stejný růst) a u základních farmaceutických výrobků (+3,8 % oproti 3,0 % v předchozím čtvrtletí). Také ceny potravinářských výrobků, nápojů a tabáku si udržovaly mírně vyšší tempo růstu než je průměr (+2,2 %, v 2. čtvrtletí +2,1 %). Nejvýraznější pokles cen se projevil meziročně v těžbě a dobývání (-3,2 %, ve 2. čtvrtletí -5,1 %). Z dílčích částí byl zajímavý pokles cen mléčných výrobků o 5,8 %, který tak reagoval na pokles cen mléka u zemědělských výrobců.

- Přetrvávaly deflační tendence cen stavebních prací i tržních služeb**

Ceny stavebních prací, dle odhadů, se meziročně ve 3. čtvrtletí snížily o 0,4 % (ve 2. čtvrtletí byly nižší o 0,6 %), ceny materiálů a výrobků spotřebovávaných ve stavebnictví vzrostly o 0,8 % (ve 2. čtvrtletí byly vyšší o 1,6 %). Jestliže porovnáme ceny stavebních prací mezi 2. a 3. čtvrtletím 2012, není patrná změna cen, ceny materiálů a výrobků spotřebovávaných ve stavebnictví klesly o 0,3 %.

Ve 3. čtvrtletí ceny tržních služeb klesly meziročně o 0,8 % (ve 2. čtvrtletí o 0,7 %). Ceny za reklamní služby a průzkum trhu byly opět nižší, a to o 4,7 % (oproti -3,4 % ve 2. čtvrtletí), nižší byly i ceny za architektonické a inženýrské služby a související technické poradenství o 2,8 % a telekomunikační služby o 1,0 %. Vyšší byly ceny v nákladní

dopravě o 0,8 % a za finanční služby, kromě pojišťovnictví a penzijního financování, o 3,6 %.

• **Růst spotřebitelských cen nepatrně zpomalil, na což měly vliv hlavně oddíly bydlení a doprava**

Také ve 3. čtvrtletí se růst spotřebitelských cen nepatrně zpomalil. Meziročně vzrostly ceny pro spotřebitele o 3,3 %, což bylo o 0,1 procentního bodu méně než v předchozím čtvrtletí. Plných devět měsíců je již meziroční přírůstek průměrného harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP) pro ČR (+3,5 % v září 2012) vyšší než hodnota za EU27 (+2,7 % v září 2012). Nepatrné zpomalení cenového růstu se projevilo zejména v oddílech bydlení, voda, energie, paliva a doprava. U dalších oddílů spotřebního koše, kterými jsou odívání a obuv, bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy, pošty a telekomunikace a rekreace a kultura ceny meziročně poklesly, což se samozřejmě projevilo na celkové cenové hladině. Ke zvýšení tempa meziročního růstu došlo v oddílech potraviny a nealkoholické nápoje, alkoholické nápoje a tabák a zdraví.

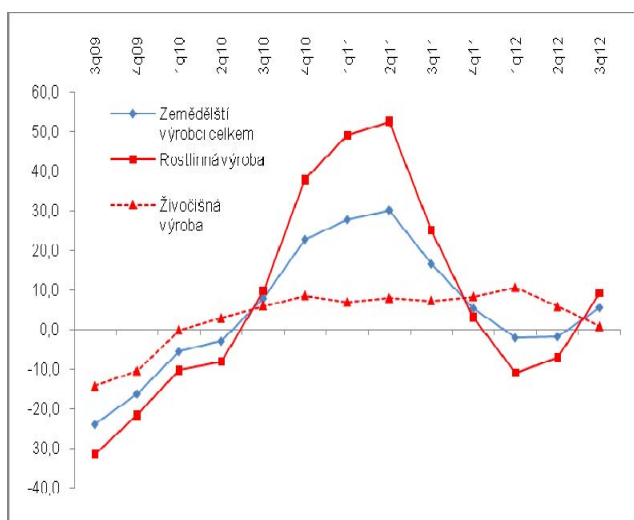
V oddíle bydlení, voda, energie, paliva se meziročně ve 3. čtvrtletí výrazně snížilo tempo růstu ceny zemního plynu o 8 p.b. proti 2. čtvrtletí. Vývoj cen v oddíle doprava byl ovlivněn ve 3. čtvrtletí růstem cen pohonných hmot a zároveň poklesem cen automobilů. Zvýšení tempa meziročního cenového růstu v oddíle potraviny a nealkoholické nápoje způsobily především ceny ovoce a zeleniny, které reagují na sezónní vlivy. Ceny ovoce meziročně vzrostly o 12,9 % (ve 2. čtvrtletí o 7,2 %) a zeleniny o 11,6 % (ve 2. čtvrtletí poklesly o 4,1 %).

Meziroční růst tržních cen byl stejný jako ve 2. čtvrtletí (2,1 %), růst regulovaných cen zpomalil na 8,3 % (9,5 % ve 2. čtvrtletí).

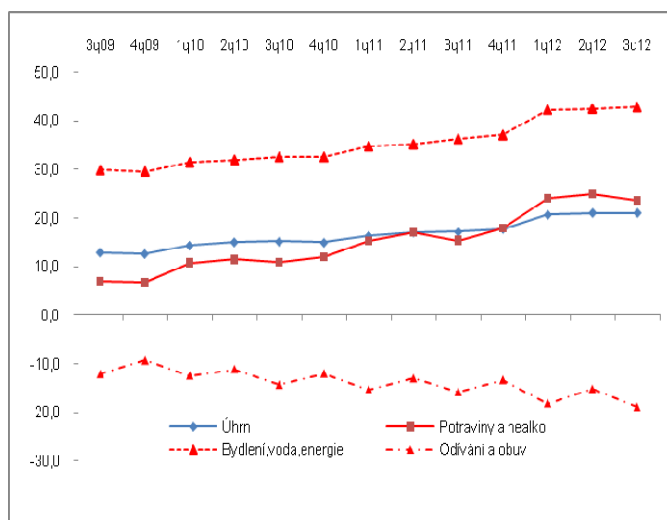
• **Směnné relace jedenáct čtvrtletí v negativních hodnotách**

Směnné relace se ve 3. čtvrtletí 2012 meziročně zvýšily na 98,7 % (o 0,4 p.b. více než ve 2. čtvrtletí), již jedenáct čtvrtletí setrvaly v negativních hodnotách. Vývozní ceny se ve 3. čtvrtletí meziročně zvýšily o 3,3 % (pokles o 0,6 p.b. proti 2. čtvrtletí). Významně rostly vývozní ceny průmyslového spotřebního zboží (o 4,3 %), strojů a dopravních prostředků (o 4,0 %). Dovozní ceny se ve 3. čtvrtletí meziročně zvýšily o 4,7 % (pokles o 1,0 p.b. proti 2. čtvrtletí). Nejvýznamněji rostly dovozní ceny minerálních paliv (o 14,7 %), strojů a dopravních prostředků (o 4,2 %), průmyslového spotřebního zboží (o 3,4 %).

Graf č. 11 Výrobní ceny v zemědělství (y/y v %)

Graf č. 12 Spotřebitelské ceny (CPI, y/y v %)

Pramen: ČSÚ

Trh práce

• **Celková zaměstnanost meziročně stoupla již posedmé za**

Ve 3. čtvrtletí roku 2012 se situace na trhu práce mírně aktivizovala. Na jedné straně pokračoval růst celkové zaměstnanosti, na druhé straně rostla nezaměstnanost. Počet volných míst spíše stagnoval. Reálná mzda poklesla jak v podnikatelské, tak nepodnikatelské sféře.

sebou

Celková zaměstnanost v české ekonomice v pojetí národního účetnictví stoupla ve 3. čtvrtletí meziročně o 13,7 tis. osob (+0,3 %), ve srovnání s 2. čtvrtletím 2012 byl rovněž zaznamenán nárůst počtu zaměstnaných - o 3,0 tis. osob (+0,1 %). V meziročním srovnání to bylo již sedmé čtvrtletí za sebou, kdy bylo dosaženo růstu celkové zaměstnanosti, což samozřejmě ovlivnila nízká srovnávací základna v letech 2009 a 2010.

Více než 29 % se na meziročním růstu celkové zaměstnanosti podílelo odvětví obchodu, dopravy, ubytování a pohostinství (+8,3 tis. osob). Vyšší počty pracovníků v meziročním srovnání nabrala i odvětví profesní, vědecké a další činnosti (+7,5 tis. osob), peněžnictví a pojišťovnictví (+4,4 tis. osob) a činnosti v oblasti nemovitostí (+3,3 tis. osob). Nepříliš dobrou ekonomickou situaci ve stavebnictví potvrdila čísla o poklesu počtu zaměstnaných v meziročním srovnání o 8,6 tis. osob. Větší úbytky zaměstnaných v meziročním srovnání dále měl také zpracovatelský průmysl (-5,4 tis. osob) a zemědělství, lesnictví a rybnářství (-1,7 tis. osob).

- **Celková zaměstnanost stoupla především díky přírůstku počtu podnikajících osob**

Na zlepšení celkové zaměstnanosti v meziročním srovnání podle sezónně očištěných dat ve 3. čtvrtletí se více než polovinou podílel přírůstek počtu podnikajících osob (jejich podíl na přírůstku činil 63,9 %). Jejich počet se meziročně zvýšil o 8,5 tis. osob, tj. o 0,9 %. Z jednotlivých odvětví byly největší přírůstky podnikajících osob v meziročním srovnání dosaženy v ostatních činnostech (+4,0 tis. osob), v obchodu, dopravě, ubytování a pohostinství (+3,5 tis. osob) a ve veřejné správě a obraně, zdravotnictví, vzdělávání a sociální péči (+2,4 tis. osob). V řadě odvětví počty podnikajících klesly, nejvíce ve stavebnictví (-1,8 tis. osob) a v průmyslu, těžbě a dobývání (-1,6 tis. osob). Na rozdíl od předchozího čtvrtletí se počty zaměstnanců v meziročním srovnání ve 3. čtvrtletí 2012 zvětšily, a to o 4,8 tis. osob, tj. o 0,1 %. Po několika čtvrtletích poklesů se ve 3. čtvrtletí zvýšil počet zaměstnanců ve veřejné správě a obraně, zdravotnictví, vzdělávání a sociální péči, v meziročním srovnání ale poklesl o 3,1 tis. osob. Ještě výrazněji poklesly v meziročním srovnání počty zaměstnanců ve stavebnictví (-6,7 tis. osob) a ve zpracovatelském průmyslu (-4,2 tis. osob). Mezi odvětví, která se zasloužila o růst počtu zaměstnanců ve 3. čtvrtletí v meziročním srovnání, patřily zejména profesní, vědecké a další činnosti (+6,4 tis. osob) a obchod, doprava, ubytování a pohostinství (+4,8 tis. osob).

- **Zhoršení měř nezaměstnanosti**

Obecná míra nezaměstnanosti³ (ve věkové skupině 15-64letých) dosáhla ve 3. čtvrtletí 2012 hodnoty 7,0 % a v meziročním srovnání tak stoupla o 0,4 procentního bodu a proti 2. čtvrtletí o 0,2 procentního bodu. V absolutním vyjádření bylo ve 3. čtvrtletí v ČR 367,9 tis. nezaměstnaných osob, a to bylo v meziročním srovnání o 25,2 tis. osob více a v mezičtvrtletním srovnání o 17,0 tis. osob více. Růst zaměstnanosti (viz výše) byl tedy provázen růstem nezaměstnanosti, což svědčí o zvýšené aktivitě osob v produktivním věku na pracovním trhu. Podíl dlouhodobě nezaměstnaných z celkového počtu nezaměstnaných osob poklesl proti minulému čtvrtletí o 1,2 procentního bodu na 43,1 %. Míra registrované nezaměstnanosti zjišťovaná na úřadech práce dosáhla ve 3. čtvrtletí hodnoty 8,3 %, což bylo o 0,2 procentního bodu více než před rokem.

Počty volných pracovních míst stouply ve 3. čtvrtletí meziročně o 1,0 tisíce na 40,8 tisíc, mezičtvrtletně však byl zaznamenán úbytek 2,0 tisíce míst. Přetrvávaly rozdíly mezi kvalifikací uchazečů a požadovanou odborností u volných míst.

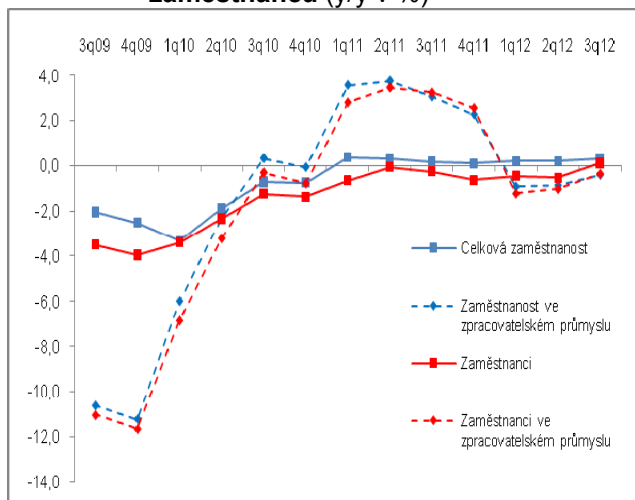
- **Pokles reálné mzdy pokračoval**

V 1. až 3. čtvrtletí 2012 dosáhla průměrná mzda výše 24 408 Kč. Meziročně to představovalo přírůstek 563 Kč (+2,4 %). Vzhledem k tomu, že ceny pro spotřebitele se zvýšily za uvedené období o 3,4 %, reálně se mzda snížila o 1,0 %. Při pohledu na výsledky pouze za 3. čtvrtletí je třeba konstatovat, že nominální průměrná mzda se zvýšila meziročně o 1,4 %, což ve srovnání s růstem spotřebitelských cen ve výši 3,3 % ve sledovaném období znamenalo pokles reálné mzdy o 1,8 % (hodnota po zaokrouhlení). V podnikatelské sféře se průměrná mzda zvýšila nominálně o 1,3 %, reálně poklesla o 1,9 %, v nepodnikatelské sféře se zvýšila nominálně o 2,3 %,

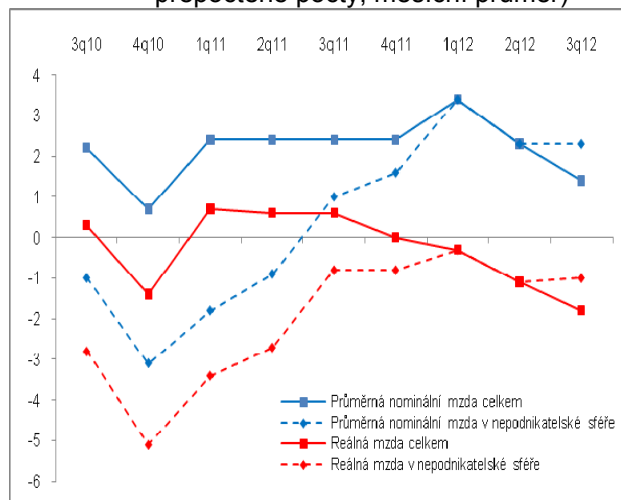
³ Podle definice Mezinárodní organizace práce (ILO, jednotné pro členské země EU), kdy jsou za nezaměstnané považovány osoby, které v referenčním období neměly žádné zaměstnání, neodpracovaly ani jednu hodinu za mzdu nebo odměnu a aktivně hledaly práci, do které by byly schopny nastoupit nejdříve do dvou týdnů. Definice nezaměstnaných podle ILO, kteří jsou zjišťováni výběrovým šetřením pracovních sil (VŠPS) v ČSÚ, se liší od definice uchazečů o zaměstnání registrovaných na úřadech práce MPSV.

reálně se snížila o 1,0 %. Proti předchozímu čtvrtletí vzrostla nominální průměrná mzda ve 3. čtvrtletí o 0,3 %.

Graf č. 13 Celková zaměstnanost a počty zaměstnanců (y/y v %)

Graf č. 14 Nominální a reálné mzdy (y/y v %, na přepočtené počty, měsíční průměr)

Pramen: ČSÚ

Měnové podmínky

- **Měnová expanze, fiskální restrikce**

Množství peněz v české ekonomice stoupl v závěru 3. čtvrtletí meziročně o 154 mld. korun. Šlo o menší přírůstek než ve stejném období let 2011 i 2010 (+190 mld., resp. +182 mld. korun). Přesto však procentní růst činil koncem září 2012 proti stejnému období 2011 5,4 %, více než činil předchozí meziroční růst srovnatelného období roku 2011 (+4,5 %). Měnové podmínky ekonomice pomáhají - vzhledem k poklesu nominálního HDP (-0,4 %) jsou měnové podmínky z pohledu vývoje zásoby peněz výrazně expanzivní, podporované i historicky nejnižší úrovní základních úrokových sazeb v ekonomice (pokles čtrnáctidenní repo sazby na 0,05 %).

- **Hromadění peněz v ekonomice se soustřeďuje do oblastí tzv. „krátkých“ peněz a hotovosti,...**

Z dat měnového přehledu je patrné, že spoření se odehrává především ve sféře hromadění „krátkých“ peněz, tj. výlučně na žirových účtech domácností a běžných účtech firem, přičemž zároveň roste i objem peněz v oběhu (odvozeně růst držené hotovosti). Jednodenní vklady totiž stouply koncem září meziročně o 8,6 %, v nejsilnější dynamice od června 2011. Spoří zejména firmy (+10,1 %), jejichž jednodenní vklady rostly meziročně dvojciferným tempem už od dubna, v červenci stouply dokonce o víc než pětinu. Na běžných účtech tak leží peníze, které by byly za jiných než recesivních podmínek v ekonomice investovány.

Naopak termínované vklady na delší dobu než pouhý den (se splatností i s výpovědní lhůtou) meziročně nepatrně poklesly (-0,05 %), hlavně vlivem výběrů ze strany domácností.

- **... zůstatky na termínovaných vkladech u bank stagnují**

Z uvedených proporcí plyne, že zásoba peněz v ekonomice stoupla o 154 mld. korun (na 3 052,6 mld. korun), ale prakticky celý přírůstek připadal na jednodenní vklady (136 mld. korun) a peníze v oběhu (18 mld. korun). Termínované vklady meziročně nevzrostly (-0,5 mld. korun). Značí to nízkou důvěrou v budoucnost, když hromadění peněz „po ruce“ pokračuje a jejich uložení na delší čas se jeví domácnostem a firmám jako méně žádoucí. Situace dokládá příjmové poměry domácností a vývoj na trhu práce, u firem pak poptávkovou nejistotu.

- **Pokračující zpomalování tempa domácích úvěrů, silný růst zahraničních aktiv**

Zásoba peněz v ekonomice nachází však nižší uplatnění v aktivních obchodech bank. Úvěry domácnostem a podnikům rostly meziročně pomaleji (+3,1 %) než ve stejném období 2011 (+5,5 %). Tempo klesá rychleji u korporátních úvěrů (na +1,8 % z +5,3 %) než u úvěrů domácnostem (+4,3 % z +5,7 %), které těží z kombinace velmi nízkých úrokových sazeb nových hypotečních obchodů a zároveň snížené cenové

bank

úrovně na realitním trhu. Podstatně kleslo i tempo růstu čistého úvěru vládnímu sektoru, který činil 308 mld. korun, zatímco v roce 2011 srovnatelně 281 mld. a rok předtím 112 mld. korun. Dohromady tak domácí úvěry v české ekonomice stouply koncem září meziročně o 3,9 %, zatímco ve stejném období 2011 o 13,4 %. Naopak výrazně stoupla zahraniční aktiva České republiky (+15,3 % z -12,4 % ve stejném období 2011), když banky (kromě ČNB) zvýšily svá aktiva v zahraničí meziročně o téměř dvě třetiny (+63,6 %).

- **Úrokové sazby nemotivují k přírůstkům termínovaných vkladů**

Úrokové míry jednodenních vkladů zůstaly pro domácnosti prakticky stejné jako před rokem (0,72 % p.a., růst o jedno promile) podobně jako u vkladů s výpovědní lhůtou (2,05 % p.a. proti 2,04 % ve stejném období 2011). Za vklady s dohodnutou splatností (termínované) platily banky domácnostem dokonce výrazně méně (o téměř polovinu) než před rokem (0,91 % p.a. proti 1,58 % p.a.). Je tak zřejmé, že nízké úrokové sazby nevedou k růstu zůstatků na termínovaných vkladech domácností a jsou jednou z příčin hromadění peněz na netermínovaných vkladech zajišťujících pro ně vyšší likviditu.

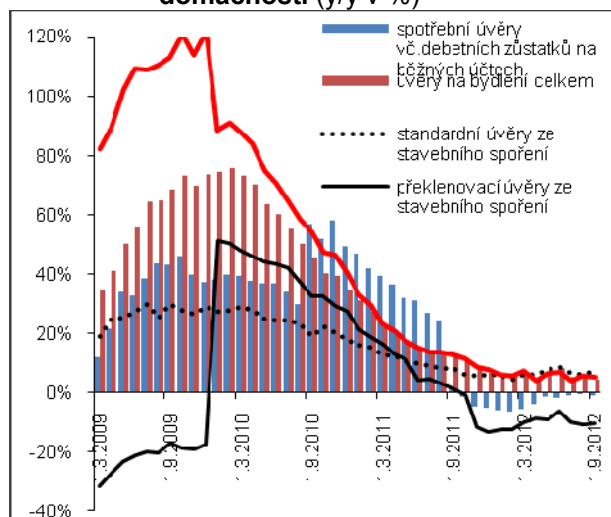
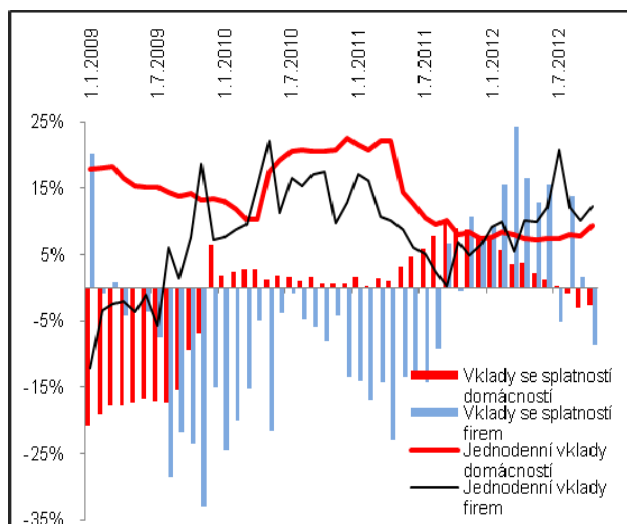
- **Disciplinované splácení úvěrů domácnostmi**

České domácnosti se chovají velmi racionálně z pohledu své zadluženosti. Objemy bankovních úvěrů v selhání u půjček na spotřebu vč. nesplácení debetních zůstatků na běžných účtech se od října 2011 dokonce snižují, rostou však úvěry v selhání v případě půjček na bydlení, i když i zde se tempo významně snížilo (graf 16). Dohromady při více než bilionové zadluženosti sektoru domácností tvořily koncem 3. čtvrtletí 2012 úvěry v selhání na spotřebu i bydlení 50,8 mld. korun. Procentní zastoupení úvěrů v selhání u všech typů úvěrů domácnostem klesá. To však není v rozporu s tím, že počty exekucí a insolvenčí domácností narůstají.

- **Největší podíl úvěrů v selhání ve zpracovatelském průmyslu při jeho podstatně nižším podílu na celkových úvěrech odvětvím**

Firemní úvěry v selhání analyzované podle odvětví ukazují, že nejvíce se na jejich objemu za všechna odvětví podílel koncem 3. čtvrtletí 2012 zpracovatelský průmysl (30,6 %), přestože jeho podíl na celkových úvěrech odvětvím byl podstatně nižší (17,2 %). Tento rizikový jev s nepříznivou proporcí zaznamenává i stavebnictví (11,8 % podíl na úvěrech v selhání za všechna odvětví proti 4,2% podílu na celkových úvěrech odvětvím) a v podstatně mírnější formě i v odvětví obchodu (16,5 % proti 13,2 %). Celkově za odvětví klesly úvěry v selhání o 5,8 mld. korun (-6,7 %). Pozitivní je, že pokles v trendu pokračoval a úvěry v selhání za odvětví činily koncem září 6,2 % celkových úvěrů poskytnutých odvětvím.

Graf č. 15 Vklady podniků a domácností (y/y v %) **Graf č. 16** Úvěry v selhání v sektoru domácností (y/y v %)

Pramen: ČNB

Státní rozpočet

- **Schodek státního rozpočtu**

Hospodaření státu skončilo dle údajů ministerstva financí za první tři čtvrtletí schodkem 71,4 mld. Kč, který byl nejnižší od roku 2008. Meziroční srovnání stále

zmírněn na nejnižší úroveň od roku 2008

zčásti rozostřuje odlišné načasování záloh plateb na regionální školství⁴. Plánovaného nižšího deficitu bylo dosaženo kombinací růstu celkových příjmů (meziročně +2,1 %) a redukcí výdajů (-2,2 %). V relaci k nominálnímu HDP dosáhl za první tři čtvrtletí schodek 2,5 %, což znamenalo proti loňské úrovni (3,7 %) významné zlepšení. Dosavadní letošní schodek přitom rostl v první polovině roku (za 1. čtvrtletí -22,7 mld. korun, 2. čtvrtletí -49 mld. korun), během samotného 3. čtvrtletí zůstaly státní finance vyrovnané.

• Zlepšení výběru DPH v letních měsících, celostátní výběr od počátku roku však stále za loňskem zaostával

Na meziročně příznivější bilanci rozpočtu se pozitivně podepsalo oživení výběru objemově významných daní - DPH a daně z příjmů právnických osob - během letního období. V úhrnu za tři čtvrtletí tak meziročně získal státní rozpočet na DPH o 2,3 % více. Zůstal však daleko za celoročním rozpočtově plánovaným růstem, který měl vlivem zvýšení dolní sazby DPH a změny rozpočtového určení daní dosáhnout 15,5 %. Podobně za očekáváním (+2,2 %) zůstává příjem státního rozpočtu u spotřebních daní (-1,4 %). Na vylepšení výběru nestačily ani meziročně o desetinu vyšší příjmy z odvodů z elektřiny vyráběné z fotovoltaických elektráren, neboť u klíčových položek inkaso buď stagnovalo (daň z tabákových výrobků), či mírně pokleslo (u daně z minerálních olejů o 3 %). Vysoké ceny pohonných hmot v kombinaci se zpomalením růstu zahraničního obchodu se odrazily v nižších dopravních výkonech. V případě tabákových výrobků nevedlo zvýšení sazeb od 1. ledna 2012 k vyššímu výběru i vlivem dlouhodobě klesající spotřeby cigaret (v relaci na obyvatele pokles o 5,5 % mezi roky 2008-2011). Míra poklesu celostátního výběru DPH (-0,8 %) a také spotřebních daní (-1,5 %) za tři čtvrtletí letošního roku byla v intencích meziroční hloubky poklesu reálného HDP. Nižší výběr souvisí především s útlumem soukromé spotřeby⁵. Domácnosti ovlivněné pesimistickým očekáváním vývoje ekonomiky vč. trhu práce, ale i přetrvávajícím propadem reálných mezd, odkládají nákupy především zbytného zboží a služeb (zvýšení snížené sazby vyvolalo dle propočtů ministerstva financí od ledna do srpna meziročně 8% pokles tržeb a růst inkasa DPH o 24 %, spotřeba zboží a služeb v základní sazbě ale poklesla o 16,5 %).

• Pesimistická očekávání a pokles reálných mezd tlumí spotřebu „zbytného“ zboží a služeb

• Vyšší výběr přímých daní posílil meziročně rozpočet o téměř 8 mld. korun

Meziroční tempo růstu výběru přímých daní mírně převýšilo tempo celoročně plánovaného výběru. Více získal za tři čtvrtletí státní rozpočet od fyzických osob (+3 %). Pozitivně působilo zrušení osvobození zdanění příjmů z úroků z vkladů ze stavebního spoření, negativně zvýšení slevy na dani na dítě a též pokles evidenčního počtu zaměstnanců (-0,9 %). Vyšší inkaso korporátní daně (+9 %) zrcadlí příznivý výběr pouze ve 3. čtvrtletí, v první polovině roku za loňskou skutečností mírně zaostávalo. I tak zůstal výběr korporátní daně za letošní tři čtvrtletí o třetinu pod úrovní stejného období roku 2008, u fyzických osob bylo inkaso nižší o 4 %.

• Pozastavení proplácení částí operačních programů snížilo příjmy z rozpočtu EU

Růst příjmů rozpočtu mimo daňovou sféru (+1,2 %) tlumily především příjmy z rozpočtu EU, které byly vlivem zastavení proplácení některých operačních programů za tři čtvrtletí 2012 meziročně stále nižší o 3 % (resp. 1,6 mld. korun)⁶. Více stát naopak meziročně získal z kreditních úroků operací řízení státního dluhu a likvidity státní pokladny (3,1 mld. korun), o téměř polovinu více také na soudních poplatcích.

• Snížení celkových výdajů vlivem redukce kapitálových výdajů a odlišným načasováním záloh na regionální školství

V meziročně nižších celkových výdajích státního rozpočtu za tři čtvrtletí (-2,2 %) se odrazily především nižší převody záloh regionálnímu školství (o 13 mld. korun) i hlubší redukcí objemově srovnatelnými celkovými kapitálovými výdaji (o 9 mld. korun). Běžné výdaje nejvíce zatížily důchody (v 1. až 3. čtvrtletí 2012 meziročně o 2,3 % vyšší). Na ostatních druzích sociálních dávek ale stát zpřísněním podmínek pro jejich alokaci ušetřil: na nemocenské (2,0 mld. korun), i podpoře nezaměstnaných (1,6 mld. korun). Počet registrovaných uchazečů o zaměstnání byl za 1. až 3. čtvrtletí v průměru o 2 % meziročně nižší. Na dvě třetiny loňské úrovně klesly také výdaje na aktivní

⁴ Výdaje rozpočtu ovlivnily převody prostředků na přímé náklady škol zřizovaných obcemi a kraji (66,5 mld. korun). Šlo o pět dvouměsíčních záloh na regionální školství (63,5 mld. korun) a o zálohy soukromým školám za tři čtvrtletí roku (3,0 mld. korun). Ve stejném období roku 2011 bylo převedeno 78,5 mld. Kč (zálohy regionálnímu školství na celý rok a soukromému školství na 1. - 3. čtvrtletí).

⁵ Nižší výběr DPH souvisí i se změnou legislativy (posunutí okamžiku uplatnění daně na vstupu, což vedlo k velkému nárůstu inkasa daně v květnu 2011 a negativně ovlivnilo meziměsíční srovnání v květnu 2012). V dalších měsících roku 2012 je tento vliv postupně eliminován.

⁶ Zejména obnovení certifikací výdajů OP Životní prostředí a Doprava a následné proplácení žádostí vedlo v říjnu a listopadu 2012 k výraznému posílení příjmů státu z rozpočtu EU (+34,5 mld. korun). Téměř 40 % letošních příjmů od EU za leden až listopad připadalo na poslední dva měsíce tohoto období.

- **Redukce sociálních dávek vyjma důchodů a dávek sociální péče pokračovala**

politiku zaměstnanosti. Zhoršená ekonomická situace vedla pouze ke zmírnění dlouhodobého poklesu výdajů na státní sociální podporu (za letošní tři čtvrtletí meziročně -2%). Více než 50% meziroční pokles státního příspěvku na stavební spoření uspořil letos státu téměř 5,5 mld. korun, proti roku 2005 byly příspěvky na třetinové úrovni. Naopak dlouhodobě se mírně, byť slábnoucím tempem, navyšují státní příspěvky na důchodové připojištění, za letošní rok se jejich výše již přiblížila výši příspěvků na stavební spoření. Na veškeré sociální dávky směřovalo za tři letošní čtvrtletí 43 % výdajů státního rozpočtu, meziročně (po očištění od metodického vlivu) o 3,4 mld. korun více. Kromě důchodů (+6,4 mld. korun) rostly pouze dávky sociální péče (+ 1,2 mld. korun). Na platy svých zaměstnanců vydal stát meziročně o 1,5 % více, vlivem výrazné redukce v předchozím roce šlo o částku srovnatelnou s obdobím před šesti lety. Více než o desetinu byly meziročně vyšší také objemově méně významné neinvestiční transfery příspěvkovým organizacím a také státním fondům. Výdaje na státní dluh (46 mld. korun) vzrostly meziročně o osminu, za šest let na dvojnásobek. Téměř o 5 mld. korun se meziročně navýšily i odvody do rozpočtu EU.

- **Deficit důchodového účtu nejhlubší za dekádu...**

Saldo důchodového účtu, vyjádřené jako rozdíl příjmů rozpočtu ve formě sociálního pojištění na důchody (meziročně +1,9 %) a vyplacených důchodových dávek (+2,3 %) se za tři čtvrtletí roku 2012 mírně prohloubilo (o 1,8 mld. korun). K vyššímu výběru přispělo i rozšíření povinnosti platit pojistné (např. na dohody o provedení práce). Na výši vyplacených důchodů měly srovnatelný vliv jejich valorizace (zvýšení procentní výměry důchodu o 1,6 % od ledna 2012), i dlouhodobě mírně rostoucí počet příjemců důchodů. Deficit důchodového účtu dosažený letos do konce září (-35 mld. korun) byl nejhlubší za poslední desetiletí a na letošním schodku státního rozpočtu se podílel plnou polovinou. Tempo růstu příjmů ale i výdajů důchodového účtu v průběhu roku zpomalovalo (z 3,7 % v prvním čtvrtletí na méně než 1 % v letním období).

- **... tvoří již polovinu celkového schodku státního rozpočtu**

- **Pokles kapitálových výdajů se po odstranění problémů s operačními programy zastavil**

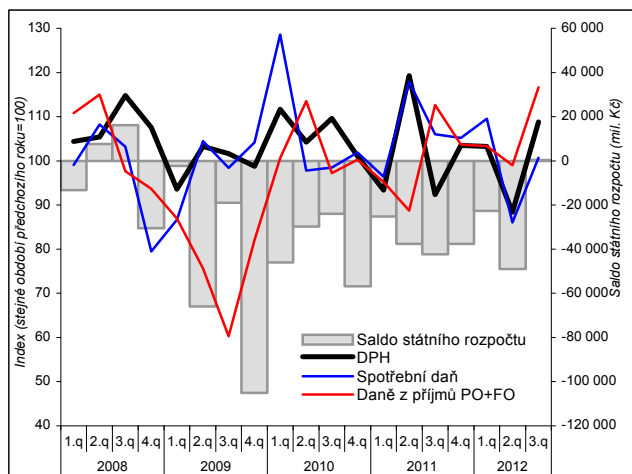
Kapitálové výdaje pokračovaly v 1. až 3. čtvrtletí v dlouhodobějším poklesu. Meziročně se snížily o osminu, za dva roky o pětinu. Transfery Státnímu fondu dopravní infrastruktury (16 mld. korun) se meziročně snížily o třetinu. Nejvíce investic bylo čerpáno na předfinancování programů spolufinancovaných EU (20 mld. korun). Útlum investičních výdajů zesílil v prázdninovém období, naopak po znovuoobnovení proplácení některých operačních programů došlo v říjnu a listopadu k uvolnění 27,5 mld. korun a čerpání kapitálových výdajů se tak od počátku roku téměř dostalo na loňskou úroveň.

- **Celkový hrubý státní dluh meziročně o 13,5 % vyšší; zrychlení tempa jeho růstu**

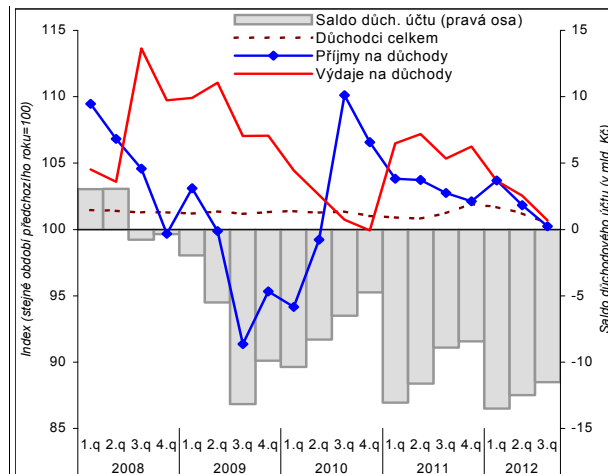
Během tří čtvrtletí 2012 došlo k navýšení celkového (hrubého) státního dluhu o 152,9 mld. korun (na 1 652,3 mld. korun), meziročně byl ke konci září nominálně o 13,5 % vyšší. Během tří čtvrtletí roku 2012 byl přírůstek o 40 mld. korun vyšší než přírůstek ve stejném období předchozího roku. V průběhu roku 2012 se dluh zvýšil nejvíce v 1. čtvrtletí (+113,6 mld. korun), v dalších čtvrtletích přibýval pomaleji (o 22,7, resp. 16,6 mld. korun). Téměř čtyři pětiny celkového dluhu státu připadá na vnitřní zadluženost, kterou v průběhu roku 2012 navýšily především emise střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů (+86,1 mld. korun), v podstatně menší míře pak další vlna emise státní spořicí dluhopisů (+15,3 mld. korun). Vnější zadluženost, která v korunovém vyjádření v rámci roku 2012 rostla dynamičtěji než domácí, zvýšily téměř výhradně zahraniční emise dluhopisů (+45,1 mld. korun), k její redukci naopak přispěly splátky půjček Evropské investiční bance ve výši 3,7 mld. korun a také kurzové rozdíly (-5 mld. korun).

Graf č. 17 Celostátní inkasa daňových příjmů a vývoj salda státního rozpočtu

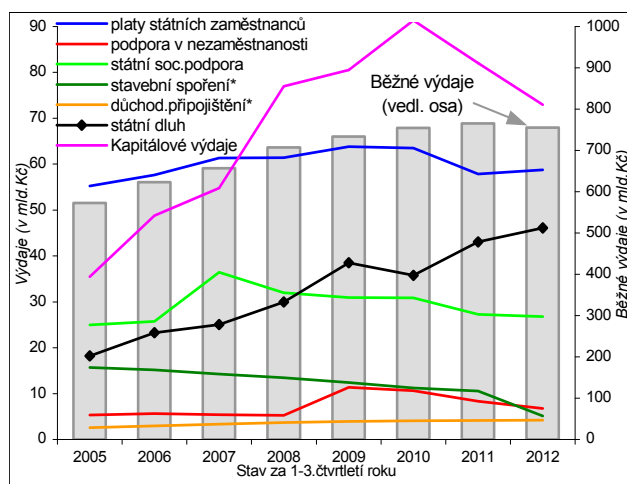
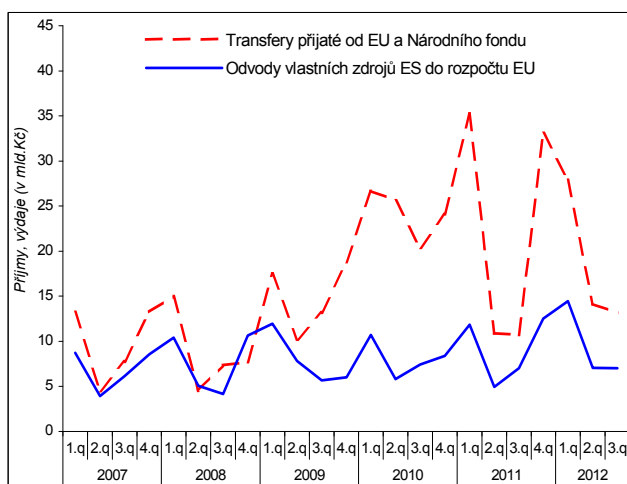
Graf č. 18 Bilance důchodového účtu a vývoj počtu příjemců důchodů

Graf 19. Příjmy a výdaje ČR ve vztahu k EU

Graf 20. Vybrané druhy výdajů státního rozpočtu v 1.-3. čtvrtletí 2005-2012

*státní příspěvky

Zdroje dat: ČSÚ, MF ČR, ČNB, Eurostat, propočty ČSÚ.

Poslední informace ze zdrojů ČSÚ, ČNB a MPSV uváděné v této zprávě pocházejí ze dne 7. prosince 2012.